

31 JANUARI 2020

DUBBELZINNIGE NEDERLANDSE COLLECTIVA IN DRIE CONSTRUCTIES

EEN CORPUSONDERZOEK

Samenvatting: De betekenis van een collectief nomen als *bos* hangt samen met de constructie waarin het voorkomt. Zo kan *bos* voorkomen in een samenstellen, als *eikenbos*, maar ook in juxtapositie, als *bos bloemen*. In dit onderzoek is in het licht van theorieën over collectiva en grammaticalisatie gekeken naar drie verschillende constructies waarin collectiva met een nauwe en een brede betekenis in het Nederlands voor kunnen komen. Dit is gedaan aan de hand van het Corpus Hedendaags Nederlands (CHN). Uit het CHN zijn 331 typen van acht verschillende Nederlandse collectiva verzameld, verdeeld over de drie verschillende constructies en gesplitst naar de nauwe of brede betekenis die zij dragen. De resultaten laten zien dat een bredere betekenis samenhangt met een meer gegrammaticaliseerde constructie.

Kernwoorden: collectiva, grammaticalisatie, prepositionele constructie, juxtapositie, samenstellingen

MYRTHE BUCKENS
5669650

BEGELEIDER: DR. JOOST ZWARTS
TWEEDE LEZER: DR. FRANK DRIJKONINGEN

UNIVERSITEIT UTRECHT
AANTAL WOORDEN: 5129

Universiteit Utrecht

Inhoudsopgave

1. Inleiding	2
2. Theoretisch kader	2
2.1. Collectiva	2
2.2. Relationaliteit	3
2.3. Relatie tussen het collectivum en concept.....	4
2.4. Pseudo-partitieven en grammaticalisatie	5
3. Methode	8
3.1. Nauwe en brede betekenis	9
3.2. Dataverzameling en -selectie	10
4. Analyse	10
4.1 Bevindingen.....	11
4.2. Opvallendheden	12
5. Conclusie	13
6. Discussie	14
Referenties	16
Appendix 1.....	17
Appendix 2.....	18
Appendix 3.....	19

1. Inleiding

Wanneer je aan iemand vraagt wat hij meebrengt naar de verjaardag van je zus en je krijgt als antwoord *een bos bloemen* dan klinkt dit als een goed antwoord. Het is een goed cadeau en ook een goede grammaticale constructie. Wanneer je vervolgens vraagt waar hij zondag een wandeling heeft gemaakt en je krijgt als antwoord *een eikenbos* dan klinkt dit als een goed antwoord. Het is een prettige omgeving voor een wandeling en ook een goede grammaticale constructie. Maar wanneer je de constructies zou omdraaien en deze persoon zou zeggen dat hij een *bloemenbos* meebrengt als cadeau, dan klinkt dit een stuk minder grammaticaal acceptabel. Wanneer deze persoon vervolgens ook zegt dat hij een wandeling heeft gemaakt in *een bos eiken* dan krijg je al helemaal twijfels over de grammaticale kennis van je gesprekspartner. In alle vier gevallen wordt er een combinatie gemaakt van het woord *bos* met een ander zelfstandig naamwoord, maar niet iedere constructie klinkt even grammaticaal.

Dit komt doordat het woord *bos* een collectivum is met meerdere betekenissen. Zo kan *bos* verwijzen naar een gebied met bomen waar je kunt wandelen, maar ook naar bijeengebonden bloemen. Dit voorbeeld lijkt erop te duiden dat de betekenissen elk hun eigen voorkeur hebben voor een bepaalde constructie waarin ze voorkomen met de entiteiten. De entiteiten worden ook wel het concept genoemd, daar waar het collectivum naar verwijst. In dit onderzoek wordt onderzocht hoe de betekenis van dubbelzinnige collectieve nomina samenhangt met de constructies waarin ze voorkomen. In sectie 2 wordt er meer informatie gegeven over de bestaande kennis over collectiva en de relatie tussen collectivum en concept. Ook wordt er dieper ingegaan op de syntax van de collectiva en het proces van grammaticalisatie. Sectie 3 behandelt de methode die is toegepast in dit onderzoek. Sectie 4 geeft een overzicht van de data en analyseert deze. In sectie 5 en 6 wordt er een conclusie getrokken op basis van de analyse en worden er mogelijkheden voor vervolgonderzoek gegeven.

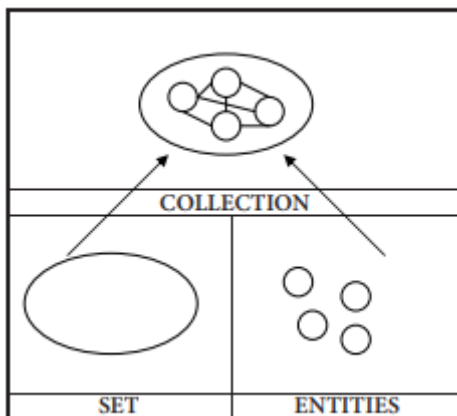
2. Theoretisch kader

2.1. Collectiva

Collectiva zijn zelfstandige naamwoorden die grammaticaal enkelvoudig zijn maar conceptueel meervoudig (Joosten et al., 2007). Collectiva worden in het Nederlands ook wel verzamelwoorden genoemd; ze beschrijven namelijk een verzameling of een collectie. Zo is het woord *team*, in bijvoorbeeld *voetbalteam*, grammaticaal enkelvoudig, maar beschrijft het een groep mensen die samen een doel hebben, in dit geval voetballen. Een ander voorbeeld van een collectivum is *bos*, in *bos bloemen*. *Bos* is grammaticaal enkelvoudig maar het woord beschrijft een verzameling, in dit geval een verzameling van bloemen.

Collectiva zijn meer dan de som van de leden in de groep. Ze refereren niet alleen aan de leden van een verzameling, maar ze geven ook een definitie van het soort groep. Hierdoor worden ze gezien als een aparte categorie binnen zelfstandige naamwoorden. Collectiva verwijzen naar opzichzelfstaande entiteiten met een interne structuur. Binnen ieder collectivum is er een samenhang die de leden met elkaar verbindt (de Vries, 2018).

Het concept van een collectivum wordt gevormd door de entiteiten waarnaar het collectivum verwijst. Dit kan op twee verschillende niveaus bekeken worden. Het eerste niveau is het individuele niveau. Dit niveau verwijst naar alle individuen die deel uitmaken van de verzameling. Het tweede niveau is het niveau van de verzameling. Dit niveau verwijst naar de verzameling van alle individuen bij elkaar die één groep vormen (Joosten et al., 2007). De conceptuele opbouw van een collectivum volgens Joosten (2010, p. 35) is te zien in figuur 1. Het individuele niveau bestaat uit ENTITIES en het niveau van de verzameling bestaat uit de COLLECTION. De SET is de 'lege' verzameling, die samen met de ENTITIES de COLLECTION vormt. De individuele ENTITIES bij elkaar hebben een relatie tot elkaar, gedefinieerd door de SET. Samen vormen zij de COLLECTION.

figuur 1. Conceptuele weergave van de opbouw van een collectivum (Joosten, 2010, p. 35).

Wanneer deze weergave wordt betrokken op het voorbeeld van *voetbalteam*, wordt het individuele niveau gevormd door alle afzonderlijke voetballers uit het team. Dit zijn de ENTITIES. Het niveau van de verzameling wordt gevormd door alle voetballers die samen één zijn, het team. Dit is de COLLECTION.

2.2. Relationaliteit

Volgens Joosten (2010) zijn er twee veelvoorkomende lexicale relaties tussen nomina en hun leden. Dit zijn *part-of* en *kind-of* relaties. Bij *part-of* relaties zijn alle individuele leden onderdeel van een collectie en hebben ze onderling ook een relatie tot elkaar. Een voorbeeld hiervan is de relatie tussen *boom* en *bos*. *Boom* is een onderdeel van *bos*, wat een collectie van bomen is. De bomen in het bos hebben onderling ook een relatie tot elkaar. Ze behoren tot dezelfde verzameling omdat ze

bijvoorbeeld bij elkaar in de buurt staan of van dezelfde soort zijn. Bij *kind-of* relaties hebben de leden wel een gedeelde eigenschap, maar hebben ze onderling geen connectie met elkaar. Een voorbeeld hiervan is *merel* en *valk* met *vogel*. *Merel* en *valk* zijn allebei een soort *vogel*, maar ze hebben geen relatie tot elkaar. Ze voldoen beide aan een aantal basiseigenschappen als [+SNAVEL] en [+VLEUGELS] om in de categorie *vogel* te vallen, maar ze vormen samen geen geheel. Bij collectiva is er sprake van een *part-of* relatie.

Joosten (2010) stelt voor dat de relatie op het niveau van de individu binnen een collectivum gebaseerd is op contiguiteit. Contiguiteit houdt in dat er sprake is van een externe connectie tussen de leden. Deze connectie kan op verschillende niveaus plaatsvinden, bijvoorbeeld spatio-temporaal, sociaal, coöperatief of functioneel. Deze contiguiteit is in figuur 1 zichtbaar gemaakt door middel van de lijntjes binnen de COLLECTION. Voor ieder lid loopt er een lijntje naar ieder ander lid binnen de collectie. Deze lijnen representeren de contiguiteit tussen de leden. Voor het collectivum *team* is de relatie van de contiguiteit coöperatief. Alle individuele leden van het team werken samen met elkaar om een gezamenlijk doel te behalen. Een voorbeeld van een spatio-temporale relatie is bij het collectivum *archipel*. Doordat een aantal eilanden dicht bij elkaar in de buurt liggen vormen ze een collectie.

2.3. Relatie tussen het collectivum en concept

Joosten en Vermeire (2006) bespreken in hun artikel dat er voor het weergeven van de relatie tussen het collectivum en de entiteiten drie verschillende manieren zijn in het Nederlands, ook wel entiteitsidentificerende constructies (EIC's) genoemd. Deze EIC's zijn de volgende: samenstellingen zoals *een postzegelverzameling*, juxtaposities zoals *een verzameling postzegels* en prepositionele constructies zoals *een verzameling van postzegels*. Deze drie constructies noemen zij respectievelijk C1, C2 en C3. Bij juxtapositie en bij de prepositionele constructie dienen de entiteitsnamen altijd een meervoudsuitgang te hebben. Dit is voor samenstellingen niet nodig, maar wel mogelijk.

In het artikel van Joosten en Vermeire is gekeken naar 26 verschillende collectiva die onderverdeeld zijn in vier verschillende groepen, op basis van de toepasbare manieren van entiteitsidentificatie zoals die gevonden werden in een groot corpus. Deze vier groepen hebben zij relationaliteitstypen genoemd, die naast elkaar een continuüm vormen. De typen zijn op de volgende manier opgebouwd: R1 [+ C1, - C2, + C3], R2 [+ C1, + C2, + C3], R3 [+ C1, + C2, - C3] en R4 [- C1, + C2, - C3]. Binnen R1 bevinden zich collectiva die nagenoeg niet voorkomen in C2, de juxtapositie zoals *familie*. Binnen R2 zijn alle constructies mogelijk. Een voorbeeld van een collectivum dat voorkomt binnen dit type is *groep*. Binnen R3 komen nagenoeg geen collectiva voor in C3, de prepositionele constructie. Een voorbeeld hiervan is *kudde*. Voor R4 komen de collectiva alléén voor in juxtapositie. Een voorbeeld hiervan is *horde*.

De auteurs hebben hierbij onderscheid gemaakt in collectiva met meerdere betekenissen die op verschillende verzamelingen toepasbaar zijn, zoals *bos1* voor bloemen, sleutels en wortelen en *bos2* voor bomen. Deze collectiva gedragen zich namelijk niet hetzelfde. Bepaalde betekenissen lijken bij voorkeur in bepaalde constructies voor te komen. In de data van Joosten en Vermeire (2006) staat *bos1* onder type R3 terwijl *bos2* onder type R1 staat.

Joosten en Vermeire onderzochten ook hoe vaak een collectief nomen zelfstandig voorkomt, los van een entiteitsidentificerend nomen. In dit onderzoek is ervoor gekozen om alleen te kijken naar de collectiva in de drie entiteitsidentificerende constructies en om het zelfstandig voorkomen van de collectiva buiten beschouwing te laten, omdat het onderzoek anders te omvangrijk zou worden.

2.4. Pseudo-partitieven en grammaticalisatie

Een constructie die nauw samenhangt met de juxtapositie is de pseudo-partitieve constructie.

Koptjevskaja-Tamm (geciteerd in Rutkowski, 2007) definieert pseudo-partitieven als uitdrukkingen die naar hoeveelheden verwijzen in plaats van naar een relatie tussen een deel en een geheel, wat wel het geval is bij partitieven. Voorbeeld 1 illustreert het verschil tussen partitieven (a-b) en pseudo-partitieven (c-d) in het Nederlands:

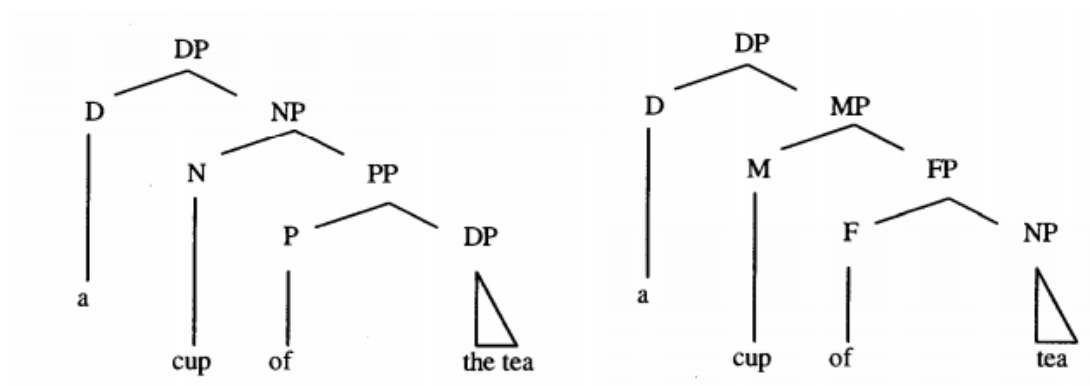
- (1) a. Een doos van haar handgemaakte koekjes
b. Een fles van mijn favoriete wijn
c. Een doos koekjes
d. Een fles wijn

In voorbeeld 1 zijn a en b partitieven. In a verwijst de *doos van haar handgemaakte koekjes* naar een onderdeel van de grotere verzameling van *haar handgemaakte koekjes* en in b verwijst de *fles van mijn favoriete wijn* naar een onderdeel van de grotere verzameling van *mijn favoriete wijn*. In voorbeeld 1 verwijzen c en d naar hoeveelheden. In c geeft *doos* aan hoeveel koekjes er zijn, namelijk zoveel als de doos vullen. In zin d geeft *fles* aan hoeveel wijn er is, namelijk de hoeveelheid die er doorgaans in een (wijn)fles gaat. Koptjevskaja-Tamm stelt dat nomina uit verschillende semantische klassen de positie van het eerste element in de pseudo-partitieve constructie kunnen innemen. Een paar voorbeelden hiervan zijn standaardmaten als *kilo* of *liter*, of verzamelingen als *gezelschap* of *groep* (Rutkowski, 2007).

Het verschil in gebruik van de nomina als partitief of pseudo-partitief komt voort uit de grammaticalisatie van partitieven. Grammaticalisatie is een begrip uit de diachrone linguïstiek. Grammaticalisering houdt in dat een lexicaal element in de loop van de tijd een grammaticale functie krijgt of als een syntactisch element gaat fungeren. Grammaticalisatie wordt gezien als een proces dat uit verschillende deelontwikkelingen bestaat. Volgens de Vogelaer (2010) wordt er vaak onderscheid

gemaakt tussen syntagmatische en paradigmatische ontwikkelingen, “waarbij de syntagmatische ontwikkelingen betrekking hebben op de aard van de verbindingsrelaties die het grammaticaliserende element kan aangaan in zinsverband, en de paradigmatische op de combinatiemogelijkheden met andere elementen” (de Vogelaer, 2010, p. 319). Bij de grammaticalisatie van partitieven naar pseudo-partitieven is er vooral sprake van syntagmatische verandering.

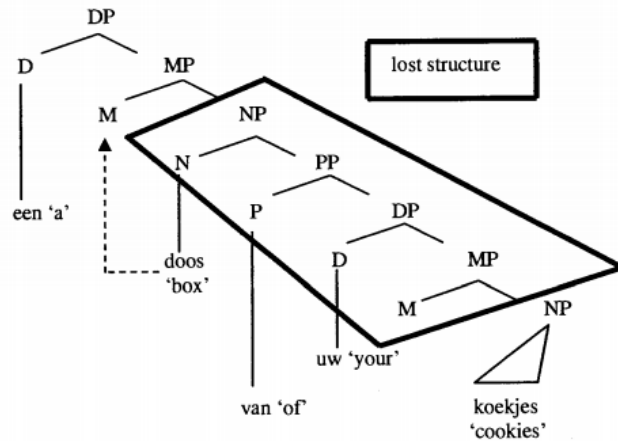
Stickney (in Rutkowski, 2007) stelt dat partitieve en pseudo-partitieven een andere syntactische structuur hebben. Deze structuren zijn te zien in figuur 2. Bij de partitieve constructie vervult *cup* de rol van nomen binnen de Noun Phrase (NP), waar het bij de pseudo-partitieve constructie de rol van measure vervult binnen de Measure Phrase (MP). In de pseudo-partitieve constructie geeft in het voorbeeld het nomen *cup* de hoeveelheid van de *tea* aan.

Figuur 2. De syntactische structuur van een partitieve constructie (links) en een pseudo-partitieve constructie (rechts) (Rutkowski, 2007, p. 341).

Rutkowski geeft aan dat door het proces van grammaticalisatie een heranalyse plaatsvindt van de syntactische structuur van het partitief naar een pseudo-partitief. In figuur 3 is de syntactische structuur te zien van de Nederlandse woordgroep *een doos van uw koekjes*. In de partitieve structuur vervult *doos* de positie van nomen in het hoofd van de NP. In deze structuur is het hoofd in de MP leeg. Bij heranalyse van de structuur naar de pseudo-partitief *een doos koekjes*, verplaatst het nomen *doos* naar de hoofdpositie binnen de MP en vervult het de rol van *measure*, waarmee het een functioneel element wordt binnen de syntactische structuur.

Het nomen dat door de grammaticalisatie een functioneel element wordt binnen de syntactische structuur wordt ook wel een semi-lexicaal item genoemd (Klockmann, 2017). Semi-lexicale items zijn items die in verschillende contexten een lexicale of een functionele rol kunnen vervullen. In de partitieve structuur in figuur 3 vervult *doos* een lexicale rol als nomen en in de pseudo-partitieve structuur vervult het een functionele rol, namelijk kwantificerend (Klockmann, 2017).

Figuur 3. Het verlies van structuur bij pseudo-partitieven (Rutkowski, 2007, p. 345).

Vos (2013) bevestigt deze bevinding in haar onderzoek naar pseudo-partitieve constructies en juxtapositie in het Nederlands. Zij stelt dat in juxtapositie, bijvoorbeeld in *(een) bende scholieren*, de positie N1 (hier *bende*) opgevuld kan worden door twee verschillende soorten nomina: kwantificerende nomina en *container* nomina. Een voorbeeld van een *container* nomen is *zak* in *een zak knikkers*. *Zak* verwijst hier niet alleen naar een fysieke zak, maar ook naar de hoeveelheid van *knikkers*. *Container* nomina worden omschreven als nomina die verschillende rollen kunnen hebben, namelijk een lexicale rol en een kwantificerende rol. *Container* nomina zijn daarom semi-lexicale items. Collectiva kunnen op dezelfde positie voorkomen als *container* nomina en kunnen daarom ook als semi-lexicaal item gezien worden.

Pseudo-partitieven komen in het Nederlands vaak voor in de juxtapositie, maar dit is niet de enige mogelijke constructie voor pseudo-partitieven. Jacobs (1986) betreft de pseudo-partitieve constructie ook op woordgroepen in de vorm *NP van NP*. Volgens haar kunnen deze woordgroepen verdeeld worden over verschillende categorieën, waaronder woordgroepen waarvan de eerste NP eveneens een telbare hoeveelheid uitdrukt, maar welke NP conceptueel niet kan worden opgevat als een deelverzameling van de NP na *van*. Een voorbeeld hiervan is *kwartet van trompettisten*. Een *kwartet* is een telbare hoeveelheid, maar kan niet conceptueel worden gezien als deelverzameling van *trompettisten*. Als bewijs voor het vervullen van de semi-lexicale kwantificerende rol wordt aangehaald dat het voor deze constructie niet mogelijk is om het *van NP* deel naar voren te halen. Voorbeeld 2 illustreert dit verschijnsel. *Kwartet* kwantificeert *trompettisten* in het voorbeeld. De NP's in de constructie zijn niet verwisselbaar omdat ze niet dezelfde grammaticale eigenschappen dragen.

- (2) a. Een kwartet van trompettisten speelde op de benefietavond.
 b. *Van trompettisten speelde een kwartet op de benefietavond.

Hieruit blijkt dat de pseudo-partitieven niet alleen voorkomen in woordgroepen in juxtapositie, maar ook op woordgroepen in een prepositionele constructie. In beide constructies kan in de N1 positie binnen de constructie een semi-lexicaal item zoals een collectivum voorkomen.

Bovenstaande onderzoeken wijzen uit dat collectiva zich verschillend kunnen gedragen ten opzichte van andere nomina. Zo vertonen ze semi-lexicale eigenschappen in pseudo-partitieve constructies, zowel in de juxtapositie als in de prepositionele constructie. Ook is er sprake van relationaliteit tussen het collectivum en de entiteiten, maar ook tussen de entiteiten onderling. Tot op heden is er echter geen onderzoek gedaan naar collectiva met verschillende betekenissen die toepasbaar zijn op verschillende soorten entiteiten en hoe die zich tot elkaar verhouden. In dit onderzoek wordt er gekeken naar het verschil in betekenis binnen een collectivum en hoe dit naar voren komt in de verschillende entiteitsidentificerende constructies. De vraag die centraal staat in dit onderzoek luidt:

Wat is de relatie tussen de betekenis van collectiva en het voorkomen in de verschillende entiteitsidentificerende constructies?

De verwachting is, gezien het proces van grammaticalisatie, dat er in de prepositionele constructie en in de juxtapositie-constructie meer voorkomens zijn in de brede betekenis dan in de nauwe betekenis. Ook hierom is de verwachting dat er meer voorkomens van de nauwe betekenis dan van de brede betekenis zijn in de samenstellingen, omdat het proces van grammaticalisatie hier niet op van toepassing is.

Dit onderzoek draagt bij aan de wetenschappelijke kennis die er al is over collectiva in het algemeen. Door dieper onderzoek te doen naar hoe collectiva in het Nederlands gebruikt worden en de eventuele grammaticale functie die zij kunnen dragen, wordt de kennis op dit gebied uitgebreid.

3. Methode

Om de vraag die centraal staat in dit onderzoek te kunnen beantwoorden is het noodzakelijk om te bepalen hoe de geselecteerde collectiva in verschillende constructies gebruikt worden. Daarom heb ik aan de hand van verschillende zoekpatronen in het Corpus Hedendaags Nederlands (CHN) gezocht naar voorkomens in de drie verschillende constructies voor de verschillende collectiva. De zoekpatronen die gebruikt zijn in het corpus zijn te vinden in appendix 2. Het CHN is opgebouwd uit meer dan 800.000 Nederlandse teksten. Deze teksten zijn afkomstig uit kranten, tijdschriften, juridisch materiaal en journaaluitzendingen die verschenen zijn tussen 1814 en 2013. Door deze variëteit van formele en informele bronnen biedt het een goede weerspiegeling van het hedendaags gebruik van de Nederlandse taal.

De acht collectiva die worden bekeken in dit onderzoek zijn *bende*, *bos*, *ensemble*, *gezelschap*, *kwartet*, *leger*, *legioen* en *troep*. De twee betekenissen die zij dragen zijn te vinden in appendix 1. Deze betekenissen zijn afkomstig uit het Van Dale online woordenboek. Vervolgens heb ik deze voorkomens opgedeeld naar de nauwe of brede betekenis die ze dragen. Daarna heb ik in het corpus gekeken naar de manieren waarop de entiteitsidentificatie van de verschillende collectiva plaatsvindt. Een voorbeeld van een nauwe betekenis in de prepositionele constructie is *een ensemble van koperblazers*. *Koperblazers* vormen namelijk een muziekgezelschap, wat binnen de nauwe betekenis van *ensemble* valt. Een voorbeeld van een brede betekenis in de prepositionele constructie is *een ensemble van Nederlanders*. *Nederlanders* valt onder de brede betekenis, omdat het geen directe relatie heeft met de nauwe betekenis, namelijk met een toneel-, ballet-, of muziekgezelschap.

3.1. Nauwe en brede betekenis

De collectiva die in dit paper onderzocht worden zijn acht collectiva uit het onderzoek van Joosten en Vermeire die allemaal een zogenaamde nauwe en een brede betekenis hebben. In de nauwe betekenis is het collectivum toepasbaar op een selecte groep referenten met een specifiek karakter. Voor bijvoorbeeld *kwartet* is de nauwe betekenis ‘Vier personen die samen een muziek- of zangstuk uitvoeren’. De groep van personen die mogelijk dit referent vormen dient aan de volgende drie voorwaarden te voldoen:

- a. De groep moet bestaan uit entiteiten met het karakter [+ANIMAAT]
- b. De groep moet bestaan uit exact vier entiteiten
- c. De groep dient samen een muziek- of zangstuk uit te voeren

Voorwaarde c drukt uit dat de relatie die de leden binnen de groep onderling hebben dient te zijn gebaseerd op het samenwerken om een muziek- of zangstuk ten gehore te brengen. Dit komt overeen met de voorwaarde voor contigüiteit van Joosten (2010). Wanneer de groep niet aan deze drie voorwaarden voldoet, heeft het niet de nauwe betekenis van het collectivum.

De brede betekenis van ieder collectivum is op een grotere verzameling toepasbaar. Er zijn minder voorwaarden waaraan de mogelijke referenten dienen te voldoen. De brede betekenis van het collectivum *kwartet* is het volgende: ‘viertal bij elkaar horende personen of zaken’. De enige voorwaarde waar deze groep aan moet voldoen is de volgende, een vorm van kwantificatie:

- d. De groep moet bestaan uit exact vier entiteiten

Tussen de leden in de groep moet onderling een relatie zijn, maar waarop deze relatie is gebaseerd hoeft niet gespecificeerd te worden. Voorwaarde d voor de brede betekenis van *kwartet* kan gezien worden als een afgeleide van voorwaarde b voor de nauwe betekenis van *kwartet*. Op deze manier kan ieder collectivum in dit onderzoek opgesplitst worden. De brede betekenis is gebaseerd op een

van de kenmerken van de nauwe betekenis.

Het enige collectivum in dit onderzoek waarvoor deze regel minder goed toepasbaar lijkt, is voor het collectivum *bos*. Om het ook op het collectivum *bos* toepasbaar te laten zijn kan er wel gekeken worden naar de contiguiteit tussen de individuen. Bij de nauwe betekenis van *bos* is dit spatio-temporeel. Een aantal bomen dienen dicht bij elkaar te staan op een bepaald stuk land om als *bos* gedefinieerd te worden. Voor de brede betekenis van *bos* kan dit ook spatio-temporeel bekeken worden. Een aantal bloemen moet zich dicht bij elkaar bevinden, bijvoorbeeld in een vaas gestoken of bij elkaar gebonden, om als een *bos* gezien te worden. Op deze manier is een kenmerk van de nauwe betekenis, namelijk een aantal langwerpige objecten dicht bij elkaar, ook een voorwaarde voor de brede betekenis.

3.2. Dataverzameling en -selectie

Een groot aantal van de samenstellingen bestaat uit een entiteitsidentificerend nomen en het collectivum, het nomen is van zodanige aard dat het niet dezelfde betekenis zou dragen wanneer het in deze vorm in een van de andere twee constructies geplaatst zou worden. Een voorbeeld van een samenstelling met *ensemble* in het corpus is *kamermuziekensemble*. Een kamermuziekensemble verwijst naar een ensemble van muzikanten die kamermuziek maken. Maar wanneer dit in de prepositionele constructie of in de juxtapositie wordt geplaatst, vormt dat *ensemble (van) kamermuziek*. Dit verwijst niet naar een ensemble van muzikanten, maar naar een ensemble van kamermuziek. Echter veel samenstellingen in het corpus zijn op deze manier opgebouwd, zoals *drugsbende* of *verzetsleger*. Wanneer een voorkomen bij het veranderen naar een andere constructie niet meer dezelfde referent houdt, wordt dit voorkomen buiten beschouwing gelaten.

4. Analyse

Er is naar gestreefd om voor ieder collectivum twintig typen per constructie te verzamelen. Echter voor niet alle collectiva waren er twintig voorkomens in het corpus. Wanneer dit niet toereikend genoeg was, is er gebruik gemaakt van het aantal typen dat wel beschikbaar was in het corpus. In totaal zijn er 331 verschillende typen verzameld uit het corpus.

Na het verzamelen van de data zijn de voorkomens per constructie opgedeeld naar betekenis. Deze indeling is uitsluitend gemaakt op basis van de entiteitsidentificerende nomina die voorkwamen in de constructie, zonder verder te kijken naar de context waarin deze constructie voorkwam. Zo valt een *bende van overvallers*, ongeacht de context, altijd onder de nauwe betekenis van het collectivum *bende*. Het nomen *overvallers* sluit in betekenis namelijk goed aan bij de nauwe betekenis van het collectivum. *Jeugdensemble* valt op zichzelf onder de brede betekenis van het collectivum *ensemble*, omdat het nomen *jeugd* geen betekenis draagt die een relatie vertoont met de nauwe (muzikale) betekenis van het collectivum. Maar wanneer *jeugdensemble* in de context van het voorbeeld in zin 3

wordt bekeken, zou het vallen onder de nauwe betekenis van het collectivum omdat het een onderdeel is van de fanfare.

- (3) De fanfare groeide met een trommelkorps, dansgroep, jeugdensemble, een eigen zaal en een eigen muziekschool en ook de eerste vrouwen deden hun intrede in de fanfare.

Om ieder type zo objectief mogelijk te benaderen is ervoor gekozen om de context niet mee te nemen in het beoordelen van de nauwe of brede betekenis per type.

4.1 Bevindingen

Tabel 1 biedt een overzicht van de typen die zijn verzameld uit het corpus, verdeeld over de verschillende constructies. In deze tabel is te zien dat de meeste voorkomens zijn verzameld van de juxtapositie-constructie, gevolgd door de prepositionele constructie en als laatste de samenstellingen. De data in de tabel zijn absolute waarden. Alle verzamelde typen zijn te vinden in appendix 3.

Tabel 1

*Het aantal typen verzameld uit het corpus in nauwe (links) en **brede (rechts)** betekenis uitgesplitst naar constructie (horizontaal) en collectivum (verticaal).*

	Prepositionele constructie		Juxtapositie		Samenstelling	
Bende	6	5	8	12	11	9
Bos	3	17	2	18	15	5
Ensemble	10	9	2	4	6	5
Gezelschap	1	19	2	18	3	8
Kwartet	1	8	3	17	1	1
Leger	3	17	0	20	6	7
Legioen	0	7	0	20	1	0
Troep	0	0	1	19	0	1
Totaal	23	83	18	128	43	36

De rol van de verschillende betekenissen is te zien in tabel 2. De cijfers in tabel 2 zijn procentueel weergegeven, omdat dit een beter beeld schetst van de verdeling dan absolute waarden.

Tabel 2

Verdeling van de betekenissen van de collectiva over de drie verschillende constructies in percentages

Betekenis	Constructie		
	Prepositionele constructie	Juxtapositie	Samenstelling
Nauwe Betekenis	22,6	12,3	54,4
Brede Betekenis	77,4	87,7	45,6
Totaal	100	100	100

4.1.1. Prepositionele constructie

In de prepositionele constructie waren voor zes van de acht collectiva meer voorkomens van de brede betekenis dan van de nauwe betekenis. Dit was niet het geval voor *bende*, waar er één meer voorkomen was van de nauwe betekenis dan van de brede betekenis, en voor *ensemble*, waar er twee meer voorkomens waren van de nauwe betekenis dan van de brede betekenis. Zoals te zien in tabel 2 kwam 77,4% van de voorkomens in de prepositionele constructie voor in de brede betekenis van de collectiva. Een voorbeeld van een collectivum in de prepositionele constructie in de nauwe betekenis is *een leger van soldaten en paarden*. Een voorbeeld in de brede betekenis is *een leger van postbodes*.

4.1.2. Juxtapositie

In de juxtapositie waren voor alle collectiva meer voorkomens van de brede betekenis dan van de nauwe betekenis. Zoals te zien in tabel 2 kwam 87,7% van de voorkomens in de juxtapositie voor in de brede betekenis van de collectiva. Een voorbeeld van een collectivum in de juxtapositie-constructie in de nauwe betekenis is *een bende dieven*. Een voorbeeld in de brede betekenis is *een bende watjes*.

4.1.3. Samenstelling

Bij de samenstellingen waren procentueel de meeste voorkomens in de nauwe betekenis, namelijk 54,4%. Dit verschilt wel per collectivum. Voor *troep*, *gezelschap* en *leger* waren er meer voorkomens in de brede betekenis. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat voor elk van deze collectiva er minder dan vijftien voorkomens verzameld konden worden. Voor *bos* en voor *bende*, waar wel twintig voorkomens van verzameld konden worden, zijn er meer voorkomens in de brede betekenis dan in de nauwe betekenis. Een voorbeeld van een collectivum in een samenstelling in de nauwe betekenis is *een doedelzakspelersgezelschap*. Een voorbeeld in de brede betekenis is *een seniorengezelschap*.

4.2. Opvallendheden

Voor het collectivum *troep* komt een groot aantal van de voorkomens, namelijk 43% van de voorkomens, in combinatie voor met dieren. Dit is opvallend aangezien de nauwe betekenis geen betrekking heeft op dieren maar op een groep soldaten. De brede betekenis kan wel betrekking hebben op mensen en op dieren. Echter er is geen voorkeur voor een van beide als referent.

De volgende voorbeelden illustreren een paar constructies met dieren:

- (4) Een troep watersnippen
- (5) Een troep flamingo's
- (6) Een makakentroep

Het veel voorkomen van dieren als referent bij het collectivum *troep* duidt erop dat er binnen de brede betekenis van het collectivum een lichte voorkeur bestaat voor het type referent, namelijk dieren.

Bij het collectivum *leger* kwam een aantal van de voorkomens met de brede betekenis voor in een context waarbij het indirect verwijst naar het defensieve of aanvallende karakter van een militair leger. Op een figuratieve manier wordt er een vergelijking gemaakt tussen de groep waar het collectivum naar verwijst en een militair leger. In voorbeeld 7 is deze verwijzing duidelijk doordat er wordt gezegd dat de journalisten met een notaboekje en micro in de aanslag staan. Dit notaboekje en micro kunnen vergeleken worden met de wapens waarmee een militair leger doorgaans in de aanslag staat.

- (7) Toen ik aan de bus arriveerde, stond daar een leger journalisten, allemaal met een notaboekje en micro in de aanslag.

In voorbeeld 8 is de verwijzing naar een militair leger duidelijk doordat er staat dat de prins omringd werd door een leger van cameramensen toen hij de pershal binnenliep. Een militair leger omringt ook haar doel wanneer zij in de aanval gereed staat.

- (8) Omgeven door zes veiligheidsmannen loopt de prins – een grote man in een geel gewaad met goudstiksel, ringbaardje onder een rood-wit geblokte hoofddoek met zwarte band – de pershal binnen. Onmiddellijk wordt hij omringd door een leger van cameramensen.

Dit is opvallend omdat uit de definitie van de brede betekenis van het collectivum *leger* geen defensieve of aanvallende houding van de entiteiten naar voren komt. Dit is wel het geval in de nauwe betekenis. Dit duidt erop dat er mogelijk meer van de betekenis van het nauwe betekenis van het collectivum behouden blijft in de brede betekenis.

Hetzelfde lijkt te gelden voor het collectivum *bende*. Voor het collectivum *bende* kwam 60% van de voorkomens met de brede betekenis in combinatie voor met woorden met een negatieve connotatie. Dit wordt geïllustreerd door voorbeelden 9-11.

- (9) Een bende dikkerds
 (10) Een bende gierigaards
 (11) Een bende imbecielen

Hieruit blijkt dat de brede betekenis een connectie heeft met de meer negatieve nauwe betekenis van het collectivum. Er is voor de brede betekenis een voorkeur voor referenten met een negatieve connotatie.

5. Conclusie

De vraag die centraal stond in dit onderzoek luidt: *Wat is de relatie tussen de betekenis van collectiva en het voorkomen in de verschillende entiteitsidentificerende constructies?* Uit de analyse blijkt dat bij collectiva met een brede en een nauwe betekenis de brede betekenis het meest voorkomt in de

prepositionele constructie en in de juxtapositie-constructie, met een lichte voorkeur voor de laatstgenoemde constructie. De nauwe betekenis komt het meest voor in samenstellingen.

De voorkeur van de brede betekenis voor juxtapositie en prepositionele constructie past bij de kwantificerende functie die het collectivum heeft door grammaticalisatie. In de juxtapositie vervult het collectivum niet alleen meer een lexicale functie, maar heeft het ook de functie als *measure* woord waarbij het kwantificeert over het nomen. Dit is ook mogelijk voor de prepositionele constructie. Door deze kwantificerende functie wordt het breder toepasbaar op verschillende entiteiten. Het is daarom naar verwachting dat in de juxtapositie en de prepositionele constructie de meeste voorkomens van de brede betekenis zijn.

Mede hierdoor is het ook niet onverwacht dat de meeste voorkomens van de nauwe betekenis voorkomen in de samenstelling. In samenstellingen geeft het linker lid van de samenstelling de specificatie van de entiteiten van het rechter lid, het collectivum. Het nomen waarmee het collectivum gecombineerd wordt geeft dus een specificatie van het soort collectivum. Een specificatie binnen de nauwe betekenis komt daardoor vaker voor dan binnen de brede betekenis.

6. Discussie

In dit onderzoek zijn 331 typen verzameld van acht verschillende collectiva. Echter voor sommige van de collectiva waren er minder dan vijftien typen voor een bepaalde constructie beschikbaar in het corpus. Hierdoor was niet ieder collectivum gelijk vertegenwoordigd binnen het onderzoek. Dit was vooral het geval bij de samenstellingen. Wanneer er meer samenstellingen verzameld kunnen worden, kunnen er meer generaliseerbare conclusies getrokken worden uit het onderzoek. Dit zou kunnen door er andere bronnen bij te betrekken.

Ook is het interessant voor vervolgonderzoek om dieper in te gaan op de structuur van samenstellingen. In dit onderzoek is er vooral gekeken naar de structuur van nomina in de juxtapositie en prepositionele constructie en hoe collectiva in deze constructies als semi-lexicaal item kunnen voorkomen. Er is niet gekeken naar de structuur van samenstellingen en of er een verklaring voor is waarom de nauwe betekenis meer voorkomt in samenstellingen dan de brede betekenis.

Daarnaast zou het interessant zijn om ook het zelfstandig voorkomen van de collectiva te betrekken in het onderzoek. Wanneer collectiva zelfstandig voorkomen, zonder een entiteitsidentificerende constructie met een nomen, dragen ze alsnog de nauwe of de brede betekenis en de vraag is in welke verhouding. Hiervoor is het wel noodzakelijk om de context waarin het collectivum voorkomt te betrekken in het onderzoek. Door naast de entiteitsidentificerende constructies ook het zelfstandig voorkomen te onderzoeken kan er een breder beeld geschetst worden van het gebruik van dubbelzinnige collectiva in het Nederlands.

Verder zijn er in dit onderzoek acht collectiva onderzocht die een nauwe en brede betekenis dragen die toepasbaar zijn op verschillende soorten referenten. Voor deze acht collectiva zijn de conclusies die uit dit onderzoek zijn gekomen toepasbaar. Naast deze acht collectiva zijn er meer collectiva in het Nederlands die een nauwe en brede betekenis dragen. Om te onderzoeken of deze conclusies generaliseerbaar zijn, is het nodig om een vergelijkbaar onderzoek uit te voeren op grotere schaal.

Referenties

- Jacobs, E. (1986). Partitieven, enkele syntactische en semantische aspecten. *Tabu* 16(4), 111-144.
- Joosten, F. (2010). Collective nouns, aggregate nouns, and superordinates: When 'part of' and 'kind of' meet. *Linguisticæ Investigationes*, 33(1), 25-49.
- Joosten, F., De Sutter, G., Drieghe, D., Grondelaers, S., Hartsuiker, R. J., & Speelman, D. (2007). Dutch collective nouns and conceptual profiling. *Linguistics*, 45(1), 85-132.
- Joosten, F. & L. Vermeire (2006). Collectiva en relationaliteit. *Nederlandse Taalkunde*, 11, 23-58.
- Klockmann, H. (2007). The semi-lexicity of quantificational nouns in English pseudopartitives. *Com-Syn Talk*, Leiden.
- Rutkowski, P. (2007). The syntactic structure of grammaticalized partitives (pseudo-partitives). *U. Penn Working Papers in Linguistics*, 13(1), 337-350.
- Vries, de, H. (2018). Collective Nouns. *Oxford Handbook of Grammatical Number (upcoming)*, 1-27.
- Vogelaer, G. de, (2010). Het gevaarlijke pad van pronomen tot suffix - Over grammaticalisatie en analogie. *Nederlandse Taalkunde*, 15(3), 318-330.
- Vos, R. (1993). Direct partitive constructions. *Linguistics in the Netherlands*, 10 (1), 177-188.

Appendix 1

De definities van de onderstaande collectiva zijn afkomstig uit het online VanDale woordenboek.

Bende1	min of meer georganiseerde groep (toevoeging: met crimineel karakter)
Bende2	gezelschap
Bos1	woud
Bos2	ronde bundel, verzameling van langwerpige, niet zeer vast samengebonden of gehouden gelijksoortige voorwerpen (oorspronkelijk m.n. bladeren, vruchten, planten, delen van planten of haren)
Ensemble1	toneel-, ballet-, muziekgezelschap
Ensemble2	de samenstellende delen in hun onderlinge samenhang, als samenhangend geheel beschouwd
Gezelschap1	genootschap, troep van artiesten, muzikanten, toneelspelers
Gezelschap 2	een aantal personen die bij elkaar zijn
Kwartet1	vier personen die samen een muziek- of zangstuk uitvoeren
Kwartet2	viertal bij elkaar horende personen of zaken
Leger1	formatie bestaande uit enkele legerkorpsen
Leger2	(vrij) grote menigte of groep
Legioen1	legerafdeling
Legioen2	zeer grote menigte
Troep1	een aantal manschappen in een bep. opstelling/aantal manschappen in het algemeen
Troep2	menigte, aantal bijeenhorende, althans bijeenzijnde personen of dieren (zonder bep. orde)

Appendix 2

De zoekpatronen die gebruikt zijn om het corpus te doorzoeken zijn de onderstaande. Op de plek van *COL* dient het desbetreffende collectivum ingevuld te worden.

Voor de prepositionele constructie:

```
[word="een"] [word="COL"] [word="van"] [pos="NOU-C.*"]
```

Voor de juxtapositie:

```
[word="een"] [word="COL"] [pos="NOU-C.*"]
```

Voor de samenstelling:

```
[word="een"] [word=".+COL "]
```

Appendix 3

De typen die zijn verzameld uit het corpus zijn weergegeven in de tabellen hieronder. Voor het overzicht is ieder collectivum weergegeven in een eigen tabel, uitgesplitst naar entiteitsidentificerende constructie. De typen in normale stijl dragen de nauwe betekenis en de typen die dikgedrukt zijn weergegeven, dragen de brede betekenis.

Bende

Prepositionele constructie	Juxtapositie	Samenstelling
een bende van gepensioneerden	een bende bedriegers	een boevenbende
een bende van helers van gestolen auto's	een bende criminelen	een dievenbende
een bende van kattendieven	een bende dieven	een inbrekersbende
een bende van kindervervoerders	een bende dikkerds	een jeugdbende waarvan de leden hun dagen vullen met overvallen, drugs en liefjes uitwisselen
een bende van negen minder- en meerderjarige jongeren	een bende drankorgels	een jongerenbende
een bende van oplichters	een bende fascisten	een politiebende die drugs dealde
een bende van oud-soldaten van het Vreemdelingenlegioen	een bende gierigaards	een roversbende
een bende van overvallers	een bende imbecielen	een terroristenbende
een bende van ruziemakers	een bende inbrekers	een vrijbuitersbende uit Phoenix
een bende van showbizzartiesten	een bende macho's die de wereld ging veroveren in blinkende raketten	Een vrouwenbende
een bende van vervalsers van creditcards	een bende marginalen	een tietebende
	Een bende overvallers	een oplichtersbende
	een bende plaaggeesten	Een zigeunerbende
	een bende racisten	een pedofielenbende
	een bende ramkrakers en inbrekers van Congolese origine	een huurlingenbende
	een bende tieners	een gangsterbende waarvan de leden elkaar voor geen haar meer vertrouwden
	een bende tobbers	een chihuahua-bende
	een bende vrachtwageninbrekers	een overvallerbende
	een bende vreemdelingen	een hackersbende
	een bende watjes	een bandietenbende met vermoedelijke banden met Al Qaeda

Bos

Prepositionele constructie	Juxtapositie	Samenstelling
een bos van benen	een bos bamboestokken	Een bamboebos
een bos van berken en dennen	een bos benen	een berkenbos
een bos van beton, 'bunkers' en concentrische verdedigingsgordels	een bos bloemen	een beukenbos bij Cambridge
een bos van betonijzer	een bos bomen	een bloemenbos
een bos van betonpalen	een bos brandnetels	een brandnetelbos
een bos van cameralui die opnieuw alle onderlinge afspraken negeren	een bos camera's	een dennenbos
een bos van camera's en priemende microfoons	een bos chrysanten	een eikenbos
een bos van gegevens	een bos dahlia's	een elzenbos
een bos van illustraties	een bos hout	een esdoornbos
een bos van lenzen en microfoons	een bos kervel	een eucalyptusbos
een bos van licht	een bos kettingen	een haarbos
een bos van masten	een bos kwikthermometers	een hazelaarsbos
een bos van naaldbomen	een bos netels	een krullenbos
een bos van nanobuisjes met een hoogte van 0,245 millimeter	een bos populieren	een lariksenbos
een bos van olijfbomen	een bos rozen	een populierenbos
een bos van spelers	een bos sleutels	Een sleutelbos
een bos van sprookjesbedden	een bos televisiecamera's en fotografen	een sparrenbos
een bos van thuisspelers	een bos vijanden	een takkenbos
een bos van verdedigers	een bos wegwijzers	een teakbos
een bos van wolkenkrabbers	een bos wierookstokjes	een wilgenbos

Ensemble

Prepositionele constructie	Juxtapositie	Samenstelling
een ensemble van avondkleding met een rafelig stuk stof	een ensemble conservatoriumstudenten	een acteursensemble
een ensemble van basklarinet, bastrombone, slagwerker, accordeon, piano, viool, altviool, cello en contrabas	een ensemble houten heiligenbeelden	een blazersensemble
een ensemble van beelden	een ensemble meubels van Bugatti	een Cobra-ensemble
een ensemble van blazers en pauken	een ensemble Rozenburg-vazen	een instrumentenensemble
een ensemble van boekillustraties in alle denkbare technieken	een ensemble solisten	een jeugdensemble
een ensemble van cabaretiërs en acteurs, wier uiteenlopende talenten werden samengebracht door regisseur Willem van de Sande Bakhuyzen	een ensemble schilderijen, foto's, beelden en installaties van negentien kunstenaars uit het Midden-Oosten	een majorette-ensemble
een ensemble van conservatoriumstudenten en pas afgestudeerden		een mentorenensemble
een ensemble van eieren, olijven, kappertjes, boter, rijst en melk		een strijkersensemble
een ensemble van huisgerookte zalm, niet-huisgerookte paling en überhaupt niet gerookte garnalen		Een trommelensemble van jongeren
een ensemble van kantoorblokken in natuursteen		een solistenensemble
een ensemble van koperblazers		een sterrenensemble
een ensemble van musici die studeren of verbonden zijn aan het Antwerpse conservatorium		
een ensemble van muzikanten met verschillende achtergronden		
een ensemble van Nederlanders		
een ensemble van prentkaarten waarop belangrijke woningen en bouwprojecten zijn afgebeeld		
een ensemble van schilderijen		
een ensemble van solisten en kamermusici uit New York		
Een ensemble van strijkers, pauken en piano		
een ensemble van topartiesten		

Gezelschap

Prepositionele constructie	Juxtapositie	Samenstelling
een gezelschap van acteurs die het heft zelf in handen namen	een gezelschap ambtenaren	een amateurgezelschap
een gezelschap van ambtenaren uit de rijksdienst	een gezelschap artiesten dat onder leiding van Rudi Carrell een toernooi door Duitsland maakte	een ensemblegezelschap
een gezelschap van boerinnen	een gezelschap bankiers	een mannengezelschap
een gezelschap van cultuurdragers en wetenschappers	een gezelschap bedrijfsleiders	een doedelzakspelersgezelschap
een gezelschap van dames en heren die graag educatieve reizen maken om hun horizon te verruimen	een gezelschap bibliothecarissen en antiquaren	een herengezelschap
een gezelschap van deskundigen	een gezelschap bijklussers	een studentengezelschap
een gezelschap van dominees, priesters en professoren	een gezelschap genodigden dat het nieuwe gebouw aandachtig bekeek	een jongerengezelschap
een gezelschap van historici	een gezelschap geleerden	een jeugdgezelschap
Een gezelschap van hotemetoten uit provincie- en gemeentebestuur	Een gezelschap musikanten uit jazz-geïmproviseerde- en pophoeken met Nederland als basis	een seniorenggezelschap
een gezelschap van journalisten, historici en politici uit rechtse en conservatieve kringen	een gezelschap lopers dat uitgenodigd was door de Rotterdamse politie sportvereniging Hermandad	een juniorenggezelschap
een gezelschap van kooplieden of pelgrims die uit veiligheidsoverwegingen samen reisden	een gezelschap ministers, wetenschappers, ondernemers en experts.	een schildersgezelschap
een gezelschap van kriskenners	een gezelschap Maastrichtenaren	
een gezelschap van liefhebbers van miniatuurtreintjes	een gezelschap NCD'ers	
een gezelschap van mannen	een gezelschap ouderen	
een gezelschap van mensen die weleens een boek lezen	een gezelschap senioren	
een gezelschap van muurbloempjes	een gezelschap tegenstanders	
een gezelschap van ondernemers, bankiers en politici	een gezelschap theedrinkers	
een gezelschap van psychiaters	een gezelschap vrouwen	
een gezelschap van schrijvers, critici en beeldend kunstenaars	een gezelschap wetenschappers uit de Noordzee-landen	
een gezelschap van zakenlieden en bewindslieden	een gezelschap zonsverduisteringen	

Kwartet

Prepositionele constructie	Juxtapositie	Samenstelling
een kwartet van cabaretiers	een kwartet basgamba's	een vertalerskwartet
Een kwartet van dwarsliggers	een kwartet bemiddelaars	een strijkerskwartet
een kwartet van eenzaten met het verstand op nul en de blik op oneindig	een kwartet blazers	
een kwartet van engelen	een kwartet blijvers	
een kwartet van kwajongens dat zich Neveneffecten noemt	een kwartet boeken die in de tijd beginnen waar ik nu ben gestopt	
een kwartet van scheidsrechters en grensrechters die wat betreft taal dichtbij elkaar liggen	een kwartet cajas uit verschillende delen van het land	
een kwartet van sopraan, alt, tenor en bas	een kwartet cartoonfiguren	
een kwartet van spruitjes, worteltjes, bloemkool en witlof	een kwartet Citroëns	
een kwartet van waterdieren	Een kwartet driepunters	
	Een kwartet heren	
	een kwartet marathonlopers	
	een kwartet minister-presidenten	
	een kwartet muzikanten	
	een kwartet personen	
	een kwartet refs	
	een kwartet reizigers	
	een kwartet renners van Quickstep	
	een kwartet rijkelui-zoontjes	
	Een kwartet snowboarders	
	een kwartet vertegenwoordigers	

Leger

Prepositionele constructie	Juxtapositie	Samenstelling
een leger van academici, analisten en waarnemers	een leger adviseurs	een huurlingenleger
een leger van advocaten	een leger advocaten	een militieleger
een leger van belagers in een knalgroen bamboebos	een leger airbags	een rebellenleger
een leger van cameralieden	Een leger artsen	een ridderleger
een leger van dienstplichtigen uit een met elke volgende generatie sterker naar het pacifisme neigende bevolking	een leger bloedzuigers	een robottenleger bestuurd door Skynet
een leger van jongeren zonder perspectief	een leger boerderijdieren	een voetvolkleger van acht- tot negenduizend krijgers uit het graafschap Vlaanderen
een leger van journalisten	een leger bouwvakkers	een vrijwilligersleger
een leger van kinderen	een leger coauteurs	een vrouwenleger
een leger van kindsoldaten	een leger consultants	een legerhelikoptersleger
een leger van medewerkers	een leger dokters die van zijn goedheid profiteerden	een ruitersleger
een leger van postbodes	een leger dragers	een spinnenleger
een leger van slavenbaby's	een leger filmrestaurateurs en techneuten	een opstandelingenleger
een leger van slopers, zuigers en knagers	een leger journalisten	een moslimleger
een leger van soldaten en paarden	Een leger juristen	
Een leger van speurders, deskundigen en insecten	een leger kappers, stilisten, belichters en make-upartiesten	
een leger van spindoctors	een leger komieken	
Een leger van spookarbeiders	een leger loempia bakkende mongolen	
Een leger van sterren	een leger surrealisten	
Een leger van tirannetjes	een leger topmuzikanten	
een leger van verkrachters	een leger veiligheidsmensen met ongezonde nieuwsgierigheid	

Legioen

Prepositionele constructie	Juxtapositie	Samenstelling
een legioen van brandstichters	een legioen Afrikanen	een vreemdelingenlegioen
een legioen van deskundige en enthousiaste radiomakers	een legioen batterijkippen	
een legioen van fotografen, journalisten en supporters	een legioen boktorren	
een legioen van mensen dat zich slechts door het spraakvermogen onderscheidt van hun dieren	een legioen camions	
een legioen van ondoden	een legioen computer- en virusspecialisten	
een legioen van stripwezens	een legioen demonen en ander hellegespuis	
een legioen van uitvreters	een legioen dignitarissen	
	een legioen Fed-watchers	
	Een legioen grappenmakers en tekenaars	
	een legioen sterren	
	een legioen imitators en geestesgenoten	
	een legioen voorlichters	
	een legioen juristen	
	een legioen kabouters	
	een legioen mensen	
	een legioen mollen	
	een legioen onderzoekers	
	een legioen r&b- en hiphopsterren	
	een legioen spionnen en verklikkers	
	Een legioen spookbedrijven	

Troep

prepositionele constructie	Juxtapositie	Samenstelling
	een troep Aboriginal-danseressen met ontbloot bovenlijf	een makakentroep
	een troep acrobaten	
	Een troep avonturiers	
	een troep chimps	
	een troep Chiro-jongeren	
	een troep dinosaurussen	
	een troep fietsers	
	een troep flamingo's	
	een troep ganzen	
	een troep herrieschoppers	
	een troep eenden	
	een troep kinderen	
	een troep kippen	
	een troep mandrillen	
	een troep meiden	
	een troep mensen	
	een troep moslimstrijders	
	een troep veedrijvers	
	een troep vluchters	
	Een troep watersnippen	